

Status på dansk/L1 som forskningsfelt

- med afsæt i "Bildung and Literacy in Subject Danish"

Spørgsmål jeg adresserer i oplægget

- Er dansk/L1 et forskningsfelt eller et undervisningsfag – eller begge dele?
- Hvad er grænserne for forskningsfeltet, hvor er grænsefladerne til andre forskningsfelter?
- Hvor befinder den danskidaktiske forskning sig i dag?
- På hvilke felter har danskidaktisk L1-forskning haft gennemslagskraft – og hvor har det ikke?
Hvor er forskningsspørgsmålene kommet fra ?

Forskningsfelt eller undervisningsfag?

Dansk/L1 er (naturligvis) begge dele.

Udviklingen i de seneste tiår:

- **Forskningsfeltet** er vokset og har etableret sig både nationalt, nordisk og bredere internationalt mht. institutionalisering og akademiske stillinger, organisering af forskere, forskeruddannelse, konferencer, publiceringer og publiceringskanaler.
- Som humanistisk dannelsesfag har **undervisningsfaget** tabt uddannelsespolitisk position og betydning. Bevægelser mod et utilitaristisk paradigme i europæiske modersmålsfag (Sawyer & van de Ven, 2007) er blevet bestyrket af den neoliberale, økonomistisk informerede uddannelsestænkning (jf. Sjöstedt, 2013).
Har faget også tabt betydning i læreruddannelsen, i lærernes selvforståelse, fra elevernes (og forældrenes) perspektiv og på skolerne?

Er der en sammenhæng mellem udviklingen på de niveauer?

Afsæt for overvejelser: Bildung and Literacy in Subject Danish

Udgangspunkt for ph.d.-projektet (1999-2003)

- Paradoksale, stærke **undervisningserfaringer** i gymnasiedanskfaget (med fokus på skrivedidaktisk initieret, holistisk fagudvikling i 1990'erne)

Afhandlingens mål: at afsøge dette paradoks gennem **en videnskabelig undersøgelse**

- **Metodologisk**: analysemodel for studier af undervisningsfag (s. 164)
- En kritisk påvisning af det aktuelle (1999) **curriculære fikserbillede**: to fagsyn og dannelsesforestillinger (receptivt æstetisk og produktivt demokratisk) som spejler det opdelte universitetsfag.
- Teoretisk argumentation for at fikserbilledet ophæves af **det fagdidaktiske projekt** hvor dannelsesprocesserne beskrives som spændingsforhold mellem perspektiv og tekst / stemme og genre.

Den fortsatte relevans af studiet – spørgsmålet om literacy og dannelse

To **metaspørgsmål** i artiklen

- 1. Det lokale:** Hvordan adresseres fikserbilledet i dagens gymnasiale læreplan (2017)?
  - Fikserbilledet opløses ved at etablere medier som tredje genstandsområde og ved at gøre ”perspektiv” til overordnet didaktisk organiseringsprincip. Læreplanen ses som ”**a case of merging semantics**’ hvor individuelle, faglige kompetencemål og dannelsesmål kombineres i en raffineret konstruktion.
- 2. Det globaliserende:** i hvilken grad anfægtes dannelsesanalysen af det internationalt voksende fokus på literacy som tredjebegreb?
  - Literacy beskrives i artiklen som et uomgængeligt kompetencebegreb i uddannelser og fag, inklusive modersmålsfag, men også som en udfordring for modersmålsfagenes identitet og dannelsesprojekt. Artiklens **konklusion**: den beskrevne forståelse af dannelse er et argument for at udvikle specifikke modersmålsdidaktiske mål og praksisformer for elevers literacyudvikling.

Hvad kan denne artikel sige om forholdet mellem forskningsfelt og undervisningsfag?

Bevægelsen:

Gymnasielæreres procesdidaktiske forbedringsprojekt af danskfaget

– kommunikeret og kontekstualiseret til dansklæreres fagfællesskab (Juul Jensen et al., 1998)

Den teoretiske, videnskabelige undersøgelse af danskfaget hvor udviklingsprojektet indgår som begrundelse og analyseobjekt

– kommunikeret og kontekstualiseret til det danske og nordiske forskersamfund

Det engelsksprogede studie hvor afhandlingen og den aktuelle læreplan for dansk indgår som analyseobjekter

– kommunikeret og kontekstualiseret til det internationale forskersamfund.

Et snapshot som (måske) belyser

1. Udviklingen i forskningsfeltet mod professionalisering, akademisering og internationalisering
2. Kompleksiteten i forskningsfeltet – udspændt mellem det lokale og det globale
3. En tendentielt voksende kløft mellem forskningen og undervisningens praksis.

Grænserne for forskningsfeltet – og grænsefladerne til andre forskningsfelter

Potentialer og udfordringer

Fagets deldiscipliner: vigtigheden af specialiseret viden; risiko for suboptimering

De forskellige danskfag: indbyrdes inspiration; risiko for tunnelsyn og blindhed for hinandens erfaringsrum og forskning

Komparative studier af fag og curricula: nyt blik på eget fag gennem den nødvendige didaktisering; højt kompleksitetsniveau

International L1-forskning: nyt blik på den lokale kontekst gennem krav om kontekstualisering; risikoen for tilpasning til anglofone dagsordener (Lillis & Curry, 2010; Green & Erixon, 2021).

Nøglespørgsmål i den aktuelle globale kontekst (Green & Erixon, 2021)

Det (post)nationale fag:

Analyse: L1's centrale historiske funktion i nationsdannelse og etablering af standardiserede sprog.

Spørgsmål: Hvordan kan vi gentænke 'nation' - med sin rige kultur og historie – men indført i en international kontekst der omstrukturerer nationskonstruktionen dramatisk?

Literacy:

Analyse: literacy's komplekse og modsigelsesfulde historiske og aktuelle betydning i L1 ("intruder or supplement").

Spørgsmål: Hvordan kan literacy som det tredje begreb generere fagudvikling der også integrerer digitale teknologier - uden at sprog og litteratur tømmes for deres selvstændige, fulde indhold?

Det tredje nøglespørgsmål

Paradigme som analysebegreb for L1-studier

Analyse: De kendte paradigmeanalyser har givet vigtige indsigter, men må ses i deres historiske kontekst. Det litterære grammatiske paradigme står som en slags "curriculum unconscious" for fagudvikling. Men analysen af det utilitaristiske paradigmes gennemslag (80'erne) lukker for polyparadigmatisk tænkning. Analyserne kan ikke belyse senere udviklinger såsom den neoliberale uddannelsesideologi og væksten i ny teknologi og digital kultur – og ejheller klasserummenes empiriske dynamikker.

"The rationalities, meta-discourses and paradigms which manifest around the issue of mother-tongue education gain a degree of urgency largely absent from debates about other school subjects because of the perceived role of the subject in the formation of much more than competent writers or readers – its role in citizen-formation, in creating national 'identity' through literature, or even its dangers when generations of critical citizens are possible." (Sawyer & Van de ven 2007, p. 19)

Spørgsmål: Why do the L1 subjects matter? Do they still matter in the same way?

Hvor er forskningsspørgsmålene kommet fra?

Observation i den danske kontekst (Holmberg et al. 2019, jf. Annas oplæg)

Spørgsmål om fagets identitet og sammenhængskraft - rejst i afhandlinger i nullerne – adresseres nu sjældent i ph.d.-afhandlinger.

I dag stilles i højere grad mere specialiserede spørgsmål om undervisning og læring i faget.

Referencer

Green, B. & Erixon, P.O. (2021). Understanding the (Post)National L1 Subjects: Three Problematics. In B. Green & P.-O. Erixon (eds.). *Rethinking L1 Education in a Global Era. Understanding the (Post)National L1 Subjects in New and Difficult Times*. Springer. 259-285

Lillis, T. & Curry, M. (2010). *Academic Writing in a Global Context. The politics and practices of publishing in English*. Routledge.

Juul Jensen, M., Krogh, E., Nordsborg, I.-L., Rasmussen, A., Witzke, A. (1998). *Når sproget vokser. En undersøgelse af kvalifikations- og dannelsesmål i skriftlig og mundtlig dansk i et treårigt forsøgsprojekt i fem gymnasieklasser*. Dansk lærerforeningens Forlag.

Sawyer, W., & Van den Ven, P.-H. (2007). Starting points. Paradigms in Mother tongue Education. *L1 – Educational Studies in Language and Literature*, 7(1), p. 5-20.

Sjöstedt, B. (2013). *Ämneskonstruktioner i ekonomismens tid. Om undervisning och styrmedel i modersmålsämnet i svenska och danska gymnasier*. Malmö Studies in Educational Studies No. 70. Malmö Högskola